

Bokmeldinger

Leif Gunnar Engedal og Vidar L. Haanes (red.):

Kirke i oppbrudd og forandring.

Aktuelle perspektiver på norsk kirkevirkelighet,

Tapir Akademisk Forlag, Trondheim 2003, 153 s.

Med denne boka foreligger første bind i Ekklesiologiprojektet ved Det teologiske Menighetsfakultet, 2000-2003. Boka ble publisert like før sommeren sammen med bind 2: Slik blir kirken til. Kirke i forandring i Det nye testamente, begge i et hendig format. Bind 3: Hva vil det si å være kirke? Kirkens vesen og oppdrag er lovet våren 2004.

Dette tverrfaglige forskningsprosjektet - "Kirke i forandring. Hva vil det si å være kirke?", ledet av professor Leif Gunnar Engedal og forskningsleder Nils Aksel Røsæg - er i utgangspunktet brennende aktuelt og meget rosverdig. Saken opptar alle deler av det aktive kirkefolket, det politiske miljøet, avisenes redaksjoner

og folk i sin alminnelighet. Med et par unntak består første bind av bidrag som gir empirisk materiale til forståelsen av de endringer som skjer i norsk kirkevirkelighet i dag. Andre bind er orientert omkring kirken slik den fremstår i Det nye testamente, mens tredje bind vil være systematisk-teologisk og misjonalt orientert omkring det å være kirke i dag og i morgen.

Et prosjekt som dette kunne fortjene å bli anmeldt som en helhet, ikke bitvis. Dermed ville delene kunne vurderes i sammenheng. Når vi likevel velger å kommentere det første, empirisk orienterte bindet allerede nå, er det for å vie prosjektet oppmerksomhet. Anmeldelse av

det andre, nytestamentlig orienterte bindet vil vi la utstå til siste bind foreligger.

La meg likevel si et par ord om organiseringen og formen en har valgt på publiseringen av hele prosjektets stoff. At en har satset på tre mindre og innholdsmessig forskjellige bind og ikke ett stort, er forståelig. Åpenbart forutsettes det likevel at bindene leses i sammenheng. Det fremgår av at alle bidragene i bind 1 er nummerert som deler av et kapittel 1, og alle bidragene i bind 2 som deler av et kapittel 2. (Bind 3 vil da inneholde kapittel 3?!) Tilsvarende går det fram av kapitlet "Samtalen mellom da og nå - en introduksjon" i bind 2, at spørsmålsstillingene fra bind 1 skal aktiveres for å gi perspektiv til bind 2. Dette spennende kapitlet er imidlertid litt forunderlig lesning dersom innholdet i det første bindet ikke er kjent.

Kanskje vil denne samteningen av bindene fungere. Men hvorfor starter da bind 1 med et "Forord" som introduserer bidragene i dette bindet, mens en "kort presentasjon av hele prosjektet" først følger senere? Det virker for meg både formelt og innholdsmessig bakvendt. For øvrig er bind 1 til slutt, etter presentasjon av bidragsyterne, forsynt med et register ("Stikkord",

s. 153) som bare refererer til bokas siste kapittel. Det må være en ren lapsus. Har enkelte ting gått vel fort i avslutningsfasen?

Bidragene i bind 1 er interessante, lærerike og viktige for innsikt i de endringsprosesser som er på gang i kirken. Vi noterer vi oss at det er hentet inn flere yngre forfattere (Kristin Lorentzen, Arne Landmark Bakken, Einar Andreas Weider) som gjør sine saker bra. Det er ikke mulig her å kommentere hvert enkelt bidrag som det kunne fortjene. Jeg skal forholde meg til noen poeng som er særlig interessante fra NOTMs ståsted.

Hans Kvalbeins introduserende, bibelteologiske "memento om oppbruddets nødvendighet" er tankevekkende og godt: "Oppbruddet og kallet til oppbrudd hører derfor til kirkens vesen... Kanskje trenger vår folkekirketradisjon et fornyet oppbrudd fra kirke til telt, fra kirkebygg og strukturer til mobilitet og misjon" (s.30). Store ord, kanskje, men så grunnleggende perspektiver må tegnes i vår situasjon. De illustreres f.eks. om vi noterer oss en iøyenfallende spenning mellom et punkt i Kvalbeins artikkel og Lorentzens studie i ungdomsmiljøet på Haslum. Kvalbein omtaler Actas benevnelse av de første kristne som de

som tilhørte "veien", og understreker at uttrykket i sin kontekst også hadde en etisk side: "veien som metafor for menneskenes livsførsel" (s.23). Lorentzens materiale viser imidlertid nokså entydig at "krav til en spesiell livsførsel for å kunne kalle seg kristen ... er nedtonet, for ikke å si fraværende, i miljøet på Haslum" (s.55). Om dette ikke er overraskende, så er det tankevekkende.

Flere av bidragene viser videre hvordan typisk misjonsteologisk problematikk aktualiseres ved den samfunnsmessige og kulturelle endringen som har skjedd i Norge. Mens vår gamle, kristendomspregede enhetskultur gjorde at et begrep som kontekstualisering stort sett ble forbundet med misjon i fremmede sammenhenger, dokumenterer Weider i sin artikkel "Ungdomstid og menighetsfellesskap" et stort behov for "omfattende kontekstuellet arbeid med begreper, motiver, forestillinger og forankring" dersom norsk ungdom i dag skal finne tilhold i våre menigheter (s.72). Jeg skulle ønske Weider i sin fine studie hadde gått et skritt lenger enn han gjør og spurt hva kristen gudstjeneste er i forhold til et (iallfall tilsynelatende) allmennmenneskelig behov for noe å tilbe. Ungdomskulturen er idol-fiksert. Ungdom

"tilber". Hva betyr det for vår gudstjeneste-tenkning? Hva vil det si å tilbe Gud?

Også Helge Standals erfaringsbaserede refleksjoner ("Fortellingen fra Gand. Menighetsplantning i Den norske kirke") er spekket med missiologisk tematikk. Spørsmålstillingen "om vi også kan plante ulike menigheter innefor et (sic!) og samme kirkebygg" (s.109), er kjent fra den til dels opphetede debatten omkring "den homogene enhetsprinsipp", lasert av D.A. McGavrans kirkeveksttenknig. Jeg er enig i at dagens situasjon krever større fleksibilitet i vår kirke. Men det er samtidig en utfordring å skape en fleksibilitet som har ekklesiologisk lim i seg til å ivareta den åndelige enheten i mangfoldet - om vi ikke helt skal gi oss kongregasjonalismen i vold.

Det er den samme problematikken Anfinn Skåheim behandler i sitt bidrag, "Hvordan kan vi tenke oss de frivillige organisasjoners plass i dagens og morgendagens kirke?" Artikkelen viser tydelig noe av det som gror i vår kirke, midt i en krisetid, uten å la seg tilklippe etter kjente organisatoriske og kirkerettslige maler. Det er tegn på liv. Men liv må også formes om det ikke skal gro som villskudd. Skaaheims refleksjoner er spennende. Det er ikke enkelt

lenger å tale om organisasjonene som "frie lekmannsbevegelser" (s.120) når problematikken en strever med er spørsmålet om åndelig og kirkelig tilsyn med nye menigheter. Det er et spørsmål som ikke bare dreier seg om strukturell fleksibilitet, men om kirketeologi på dypt vann - for organisasjonene og for hele kirken.

Bindet avsluttes med to flotte bidrag. Harald Hegstads, "Kirken og statsmakten", er noe av det beste jeg har lest til den aktuelle stat-kirke debatten. Religionssosiologer som David Martin og José Casanovas tanker om religionens rolle i det moderne samfunn er i høy grad relevante for vår norske situasjon. At kirkens lange samvær med statsmakten i Europa har bidradd til å fremme sekulariseringen heller enn å hindre den, er en teori som har mye for seg. Og spørsmålet hva "et langt samliv med makten [har] gjort med kirken" og dens "selvforståelse" (s.130), er et av de viktigste spørsmålene vi i dag kan stille med tanke på vår kirkes misjonale identitet og virksomhet. Vil så en "oppbruddstid" som vår føre til "fragmentering eller fornyelse", som stikkordene lyder for Vidar L. Haanes' kapittel (s.133)? Han gir ikke noe entydig svar, men en tankevekkende påmin-

ning om at situasjonen ved forrige århundreskifte hadde slående paralleller.

Kapitlene i ekklesiologi-prosjektets første bind er ulike mht. faglig nivå, men gir verdifull kunnskap og forventninger til de to bindene som følger. Boka viser viktigheten av at Den norske kirkes målsetting om å være en "misjonerende folkekirke" kommer på dagsorden for seriøs samtale i den oppbrudssituasjonen vi befinner oss. De to neste bindene vil forhåpentligvis medvirke til det.

Til slutt en observasjon og et savn. Tittelens "norsk kirkevirkelighet" er åpenbart forstått som den folkekirkelige virkeligheten i Norge. Selvsagt har ethvert forskningsprosjekt sine avgrensninger. Likevel, kirke-empiri i Norge er ikke begrenset til DnK. Eksplisitt refleksjon over det fins det ikke mye av her. Hadde ikke et kapittel med et frikirkelig/øku-menisk perspektiv vært på sin plass?

Jan-Martin Berentsen